

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ΠΡΩΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ:

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Γιώργης Παυλόπουλος
Τα αντικλείδια

Η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν
τίποτα και προσπερνούν. Όμως μερικοί
κάτι βλέπουν, το μάτι τους αρπάζει κάτι
και μαγεμένοι πηγαίνουν να μπουν.
Η πόρτα τότε κλείνει. Χτυπάνε μα κανείς
δεν τους ανοίγει. Ψάχνουνε για το κλειδί.
Κανείς δεν ξέρει ποιος το έχει. Ακόμη
και τη ζωή τους κάποτε χαλάνε μάταια
γυρεύοντας το μυστικό να την ανοίξουν.
Φτιάχνουν αντικλείδια. Προσπαθούν.
Η πόρτα δεν ανοίγει πια. Δεν άνοιξε ποτέ
για όσους μπόρεσαν να ιδούν στο βάθος.
Ίσως τα ποιήματα που γράφτηκαν
από τότε που υπάρχει ο κόσμος
είναι μια ατέλειωτη αρμαθιά αντικλείδια
για να ανοίξουμε την πόρτα της Ποίησης.

Μα η Ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

---

1. Έχει υποστηριχτεί η άποψη ότι το παραπάνω ποίημα έχει αλληγορικό χαρακτήρα. Να επιβεβαιώσετε την άποψη αυτή.

[Μονάδες: /15]

2. Να εξηγήσετε για ποιο λόγο το ποίημα «Τα αντικλείδια» θεωρείται ποίημα για την ποίηση.

[Μονάδες: /20]

3. Να σχολιάσετε τον τελευταίο στίχο του ποιήματος σε δυο παραγράφους.

[Μονάδες: /20]

4. α) Ποια στοιχεία της αφήγησης διακρίνετε στο ποίημα και ποιο είναι το πρόσωπο που «αφηγείται»; β) Να σχολιάσετε τις γλωσσικές επιλογές του ποιητή με παραδείγματα από το κείμενο.

[Μονάδες: /25]

5. Να συγκρίνετε το παρακάτω ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη με τίτλο «το Ρήμα το Σκοτεινόν» με το ποίημα του Γιώργη Παυλόπουλου «Τα Αντικλείδια» ως προς το περιεχόμενο.

[Μονάδες: /20]

Είμαι άλλης γλώσσας, δυστυχώς, και Ηλίου του Κρυπτού ώστε
Οι όχι ενήμεροι των ουρανίων να μ' αγνοούν. Δυσδιάκριτος
Καθώς άγγελος επί τάφου σαλπίζω άσπρα υφάσματα
Που χτυπιούνται στον αέρα και μετά πάλι αναδιπλώνονται
Κάτι να δείξουν, ίσως, τα θηρία μου τα χωνεμένα ώσπου τελικά
Να μείνει ένα θαλασσοπούλι τ' ορφανό πάνω απ' τα κύματα

Όπως και έγινε. Όμως χρόνια τώρα μετέωρος κουράστηκα

ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Κι έχω ανάγκη από γης που αυτή μένει κλειστή και κλειδωμένη
Μάνταλα πόρτες κρυφακούσματα κουδούνια· τίποτε. Α
Πιστευτά πράγματα μιλήστε μου! Κόρες που εμφανιστήκατε κατά
καιρούς
Μέσ' απ' το στήθος μου κι εσείς παλαιές αγροικίες
Βρύσες που λησμονηθήκατε ανοιχτές μέσα στους αποκοιμισμένους
κήπους
Μιλήστε μου! Έχω ανάγκη από γης
Που αυτή μένει κλειστή και κλειδωμένη

Έτσι κι εγώ, μαθημένος όντας να σμικρύνω τα ιώτα και να
μεγεθύνω τα όμικρον
Ένα ρήμα τώρα μηχανεύομαι· όπως ο διαρρήκτης το αντικλείδι του
Ένα ρήμα σε -άγω ή -άλλω ή -εύω
Κάτι που να σε σκοτεινιάζει από τη μία πλευρά εωσότου
Η άλλη σου φανεί. Ένα ρήμα μ' ελάχιστα φωνήεντα όμως
Πολλά σύμφωνα κατασκουριασμένα κάππα ή θήτα ή ταυ
Αγορασμένα σε συμφερτικές τιμές από τις αποθήκες του Άδη
Επειδή, από τέτοια μέρη ευκολότερα
Υπεισέρχεσαι σαν του Δαρείου το φάντασμα ζωντανούς και
πεθαμένους να κατατρομάξεις

Εδώ βαρεία μουσική ας ακούγεται. Κι ανάλαφρα τα όρη ας
Μετατοπίζονται. Ωρα να δοκιμάσω το κλειδί. Λέω:
κ α τ α ρ κ υ θ μ ε ύ ω
Εμφανίζεται μεταμφιεσμένη σε άνοιξη μια παράξενη αγριότητα
Με παντού βράχια κοφτά κι αιχμηρά θάμνα
Ύστερα πεδιάδες διάτρητες από Δίες κι Ερμήδες
Τέλος μια θάλασσα μουγγή σαν την Ασία
Όλο φύκια σχιστά και ματόκλαδα Κίρκης

Ωστε λοιπόν, αυτό που λέγαμε "ουρανός" δεν είναι· "αγάπη" δεν·
"αιώνιο" δεν. Δεν
Υπακούουν τα πράγματα στα ονόματά τους. Πλησιέστερα του
σκοτωμού

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Καλλιεργούνται οι ντάλιες. Κι ο βραδύς κυνηγός μ' αιθερίου
θηράματα
Επιστρέφει κόσμου. Κι είναι πάντοτε -φευ- νωρίς. Αχ
Δεν υποψιαστήκαμε ποτέ πόσο υπονομευμένη από θεότητα είναι
Η γη· τι χρυσός ρόδου αέναου της χρειάζεται ν' αντισταθμίσει
Το κενό που αφήνουμε, όμηροι όλοι εμείς μιας άλλης διάρκειας
Που η σκιά του νου μάς αποκρύπτει. Ας είναι

Φίλε συ που ακούς, ακούς της ευωδιάς των κίτρων
Τις μακρινές καμπάνες; Ξέρεις τις γωνιές του κήπου όπου
Εναποθέτει τα νεογνά του δειλινός ο αέρας; Ονειρεύτηκες
Ποτέ σου ένα καλοκαίρι απέραντο που να το τρέχεις
Μη γνωρίζοντας πια Ερινύες; Όχι. Να γιατί

καταρκυθμεύω

Που οι βαριές υποχωρούν αμπάρες τρίζοντας κι οι μεγάλες θύρες
ανοίγονται
Στο φως του Ήλιου του Κρυπτού μια στιγμούλα, η φύση μας η
τρίτη να φανερωθεί
Έχει συνέχεια. Δε θα την πω. Κανείς δεν παίρνει τα δωρεάν
Στον κακόν αγέρα ή που χάνεσαι ή που επακολουθεί γαλήνη

Αυτά στη γλώσσα τη δική μου. Κι άλλοι άλλα σ' άλλες. Αλλ'
Η αλήθεια μόνον έναντι θανάτου δίδεται.

(από Τα Ελεγεία της Οξώπετρας, Ίκαρος 1991)

ΔΕΥΤΕΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ:

ΚΕΙΜΕΝΟ:

Κωνσταντίνος Καβάφης
Ο Δαρείος

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Ο ποιητής Φερνάζης το σπουδαίον μέρος
του επικού ποιήματός του κάμνει.

Το πώς την βασιλεία των Περσών
παρέλαβε ο Δαρείος Υστάσπου. (Από αυτόν
κατάγεται ο ένδοξός μας βασιλεύς,
ο Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Ευπάτωρ). Αλλ' εδώ
χρειάζεται φιλοσοφία· πρέπει ν' αναλύσει
τα αισθήματα που θα είχεν ο Δαρείος:
ίσως υπεροψίαν και μέθην· όχι όμως — μάλλον
σαν κατανόησι της ματαιότητας των μεγαλείων.
Βαθέως σκέπτεται το πράγμα ο ποιητής.

Αλλά τον διακόπτει ο υπηρέτης του που μπαίνει
τρέχοντας, και την βαρυσήμαντην είδησι αγγέλλει.

Άρχισε ο πόλεμος με τους Ρωμαίους.

Το πλείστον του στρατού μας πέρασε τα σύνορα.

Ο ποιητής μένει ενεός. Τι συμφορά!

Πού τώρα ο ένδοξός μας βασιλεύς,
ο Μιθριδάτης, Διόνυσος κ' Ευπάτωρ,
μ' ελληνικά ποιήματα ν' ασχοληθεί.

Μέσα σε πόλεμο — φαντάσου, ελληνικά ποιήματα.

Αδημονεί ο Φερνάζης. Ατυχία!

Εκεί που το είχε θετικό με τον «Δαρείο»
ν' αναδειχθεί, και τους επικριτάς του,
τους φθονερούς, τελειωτικά ν' αποστομάσει.

Τι αναβολή, τι αναβολή στα σχέδιά του.

Και νάταν μόνο αναβολή, πάλι καλά.

Αλλά να δούμε αν έχουμε κι ασφάλεια
στην Αμισό. Δεν είναι πολιτεία εκτάκτως οχυρή.

Είναι φρικτότατοι εχθροί οι Ρωμαίοι.

Μπορούμε να τα βγάλουμε μ' αυτούς,
οι Καππαδόκες; Γένεται ποτέ;

Είναι να μετρηθούμε τώρα με τες λεγεώνες;

Θεοί μεγάλοι, της Ασίας προστάται, βοηθήστε μας. —

Όμως μες σ' όλη του την ταραχή και το κακό,
επίμονα κ' η ποιητική ιδέα πάει κι έρχεται —

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

**το πιθανότερο είναι, βέβαια, υπεροψίαν και μέθην·
υπεροψίαν και μέθην θα είχεν ο Δαρείος.**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

---

1. Βασικά χαρακτηριστικά της καθαφικής ποίησης είναι τα εξής: το ιστορικό υπόβαθρο των ποιημάτων, η ειρωνεία, η χρήση προσώπων ως συμβόλων και η προσεγμένη τοποθέτηση των σημείων στίξης. Να εντοπίσετε από ένα παράδειγμα για καθένα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά στο ποίημα και να το αναλύσετε συνοπτικά.

[Μονάδες: /15]

2. Να σχολιάσετε τον τίτλο και τη λειτουργία του στο συγκεκριμένο ποίημα.

[Μονάδες: /20]

3. Να σχολιάσετε τον τύπο του αφηγητή και τα ρηματικά πρόσωπα που αυτός επιλέγει στο ποίημα.

[Μονάδες: /20]

4. Να σχολιάσετε τους δύο τελευταίους στίχους του ποιήματος, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αλλαγή της στάσης του Φερνάζη και την τελική του επιλογή.

[Μονάδες: /25]

5. Να εντοπίσετε τέσσερις ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο ανάμεσα στο παρακάτω ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη με τίτλο «ο Οροφέρνης» και το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη «ο Δαρείος».

[Μονάδες: /20]

Αυτός που εις το τετράδραχμον επάνω

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

μοιάζει σαν να χαμογελά το πρόσωπό του
το έμορφο, λεπτό του πρόσωπο,
αυτός είν' ο Οροφέρνης Αριαράθου.

Παιδί τον έδιωξαν απ' την Καππαδοκία,
απ' το μεγάλο πατρικό παλάτι,
καί τον εστείλανε να μεγαλώσει
στην Ιωνία, και να ξεχασθεί στους ξένους.

Α εξαίσιες της Ιωνίας νύχτες
που άφοβα, κ' ελληνικά όλως διόλου
εγνώρισε πλήρη την ηδονή.

Μες στην καρδιά του, πάντοτε Ασινός
αλλά στους τρόπους του και στην λαλιά του Έλλην,
με περούζεδες στολισμένος, ελληνοντυμένος,
το σώμα του με μύρον ιασεμιού ευωδιασμένο,
κι απ' τους ωραίους της Ιωνίας νέους,
ο πιο ωραίος αυτός, ο πιο ιδανικός.

Κατόπι σαν οι Σύροι στην Καππαδοκία
μπήκαν, και τον εκάμαν βασιλέα,
στην βασιλεία χύθηκεν επάνω

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

για να χαρεί με νέον τρόπο κάθε μέρα,
για να μαζεύει αρπαχτικά χρυσό κι ασήμι,
και για να ευφραίνεται και να κομπάζει
βλέποντας πλούτη στοιβαγμένα να γυαλίζουν.

Όσο για μέριμνα του τόπου, για διοίκηση -
ούτ' ήξερε τι γέρονταν τριγύρω του.

Οι Καππαδόκες γρήγορα τον βγάλαν
και στην Συρία ξέπεσε, μες στο παλάτι
του Δημητρίου να διασκεδάζει και να οκνεύει.

Μιά μέρα ωστόσο την πολλήν αργία του
συλλογισμοί ασυνείθιστοι διέκοψαν
θυμήθηκε που απ' την μητέρα του Αντιοχίδα,
κι απ' την παληάν εκείνη Στρατονίκη
κι αυτός βαστούσε απ' την κορώνα της Συρίας,
και Σελευκίδης ήτανε σχεδόν.

Για λίγο βγήκε απ' την λαγνεία κι απ' την μέθη,
κι ανίκανα, και μισοζαλισμένος
κάτι εξήτησε να ραδιουργήσει,
κάτι να κάμει, κάτι να σκεδιάσει,
κι απέτυχεν οικτρά κ' εξουθενώθη.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Το τέλος του κάπου θα γράφηκε κ' εχάθη·
ή ίσως η ιστορία να το πέρασε,
και, με το δίκιο της, τέτοιο ασήμαντο
πράγμα δεν καταδέχθηκε να το σημειώσει.

Αυτός που εις το τετράδραχμον επάνω
μια χάρι αφήκε απ' τα ωραία του νειάτα,
απ' την ποιητική εμορφιά του ένα φως,
μια μνήμη αισθητική αγοριού της Ιωνίας,
αυτός είν' ο Οροφέρνης Αριαράθου.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΤΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ΠΡΩΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ:

---

1. Το ποίημα που δίνεται προς εξέταση αποτελεί έναν ποιητικό μύθο, στο τέλος του οποίου ο αφηγητής δίνει την ερμηνεία, το επιμύθιο, δηλαδή ένα ηθικό δίδαγμα και κάποιες επεξηγήσεις που θα μας βοηθήσουν να αποσυμβολίσουμε τα πρόσωπα και τα πράγματα του μύθου, ώστε να γίνει αυτός κατανοητός

Πιο συγκεκριμένα, το κλειδί, το οποίο δε βρίσκεται ποτέ συμβολίζει το τέλειο ποίημα, το ποίημα που περικλείει ολόκληρη

**ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

την ποιητική ουσία και το οποίο γίνεται το μέσο του περάσματος στο βασίλειο της ποιητικής δημιουργίας. Επειδή, όμως, το τέλειο ποίημα είτε δεν υπάρχει είτε δεν έχει ανακαλυφθεί ακόμα, οι ποιητές δημιουργούν αντικλείδια. Επομένως, κάθε ποίημα που γράφεται αποτελεί και ένα φιλόδοξο αντικλείδι, το οποίο δοκιμάζεται στην πόρτα της ποίησης και αδυνατεί να την ανοίξει. Έτσι, αποτελεί ένα ακόμα ποίημα που έρχεται να προστεθεί στο σύνολο των ποιημάτων που πλουτίζουν τον πνευματικό κόσμο, ενώ το κλειδί με το οποίο ανοίγει η κλειδαριά της πόρτας της ποίησης θα μείνει για πάντα χαμένο, αφού κανένας δεν έχει καταφέρει να διεισδύσει στον κόσμο αυτό. Αυτό που μένει, λοιπόν, ως παρηγοριά των ανθρώπων με τις πνευματικές αναζητήσεις είναι τα αμέτρητα ποιήματα που έχουν γραφτεί από τότε που υπάρχει ο κόσμος.

Τα αντικλείδια, λοιπόν, συμβολίζουν όλα τα ποιήματα που γράφτηκαν στο παρελθόν, που γράφονται τώρα, αλλά και όλα όσα πρόκειται στο μέλλον να γραφτούν. Τα ποιήματα αυτά είναι ο καρπός των προσπαθειών των ποιητών να ανοίξουν την πόρτα της Ποίησης. Κάθε αντικλείδι είναι αποτέλεσμα βασανιστικού μόχθου, ενώ κάθε ποιητής ελπίζει, μέσω της δημιουργίας των ποιημάτων αυτών, να ανοίξει την πόρτα της Ποίησης. Έτσι, κάθε φορά ποίημα και αντικλείδι συμβολίζουν την αγωνία των ποιητών να βρουν τον τρόπο να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης, αγωνία που δοκιμάζει αιώνες τώρα ένα πλήθος ποιητών που πασχίζουν να παραβιάσουν την πόρτα της ποίησης. Βέβαια, όλα αυτά αφορούν τους ανθρώπους που έχουν πνευματικές αναζητήσεις και ενδιαφέροντα, αυτούς δηλαδή που μπόρεσαν να δουν στο βάθος και πίσω από την πόρτα της ποίησης.

Συνοψίζοντας, αν εξετάσει κανείς τα σύμβολα που χρησιμοποιεί ο ποιητής, θα διαπιστώσει ότι έχουμε ένα ποίημα με καθαρά συμβολικό και αλληγορικό χαρακτήρα, του οποίου το νόημα αποσαφηνίζεται πλήρως μόνο όταν αποσυμβολιστούν τα βασικότερα σύμβολα και φανούν τα αντικείμενα και οι έννοιες που υποκρύπτονται πίσω από το συμβολισμό τους.

**ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

2. Το ποίημα που δίνεται προς εξέταση ανήκει στην ομώνυμη ποιητική συλλογή του 1988. Στη συλλογή αυτή εντοπίζει κανείς πολλά ποιήματα ποιητικής, στα οποία ο Παυλόπουλος ξεναγεί τον αναγνώστη στο εργαστήριό του, διατυπώνοντας τους προβληματισμούς του για τη λειτουργία της ποιητικής τέχνης και τη δυνατότητα του ανθρώπου να την κατακτήσει. Στα ποιήματα αυτά η εργασία που κρύβεται πίσω από τη διαδικασία σύνθεσης ενός ποιήματος απασχολεί τον ποιητή. Τα ποιήματα της συλλογής αυτής είναι αυτοαναφορικά, καθώς σταθερό μοτίβο τους αποτελεί η ανεπιτυχής αλλά πάντα γόνιμη προσπάθεια των ποιητών να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης.

Έτσι, και το ποίημα «Τα Αντικλείδια» αποτελεί μια αλληγορία για την ποίηση, αφού αφηγείται, σύμφωνα με το Μαρωνίτη, τις «δοκιμές για να οριστεί το άπιαστο είδωλο της ποίησης». Μάλιστα, στο ποίημα αυτό ο Παυλόπουλος θέτει βασικά ερωτήματα που απασχολούν τόσο τους δημιουργούς όσο και τους αναγνώστες των ποιημάτων. Τα ερωτήματα αυτά αφορούν τη φύση της ποιητικής τέχνης, τη λειτουργία της, αλλά και τη θέση της στη ζωή των ανθρώπων σήμερα. Παράλληλα, στο ποίημα δίνονται κάποια στοιχεία για τη μαγεία της ποίησης, αλλά και για την προσφορά κάθε νέου ποιήματος. Τελικά, βασικός άξονας του ποιήματος είναι τόσο η δυνατότητα (ή, καλύτερα, η αδυναμία) των ποιητών να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης όσο και οι δυσκολίες που πρέπει να υπερνικήσει ένας ποιητής για να νιώσει ότι κατάφερε να προσεγγίσει τον κόσμο της ποιητικής δημιουργίας.

Με λίγα λόγια, το ποίημα μπορεί να θεωρηθεί ποίημα για την ποίηση, αφού σε αυτό ο ποιητής αναφέρεται στα «αντικλείδια» που θα χρειαστεί ο αναγνώστης για να κατανοήσει τον κόσμο της ποίησης και να δώσει κάποιες, έστω πρόχειρες, απαντήσεις στα ερωτήματα για τη φύση της ποίησης, τα οποία απασχολούν τόσο τον ίδιο τον ποιητή όσο και τον απλό αναγνώστη των ποιημάτων, τον άνθρωπο με τα πνευματικά ενδιαφέροντα και τις πνευματικές αναζητήσεις.

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

3. Ο καταληκτικός στίχος του ποιήματος κλείνει κυκλικά το ποίημα, γιατί επαναλαμβάνει τον πρώτο στίχο. Αυτό το σχήμα κύκλου, σύμφωνα με την Τασούλα Καραγεωργίου, δείχνει ότι «Το ποίημα τελειώνει όπως άρχισε (κύκλος). Η ποίηση είναι μια πόρτα ανοιχτή. Η πρόσκληση ανανεώνεται· η περιπέτεια δεν έχει τέλος· η πόρτα θα ξανακλείσει, αλλά θα παραμένει ανοιχτή ... ». Η μόνη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στον πρώτο και τον τελευταίο στίχο είναι ότι ο τελευταίος στίχος αρχίζει με τον αντιθετικό σύνδεσμο «μα». Η χρήση αυτής της λέξης υποδηλώνει ότι ένας νέος φαύλος και ατέλειωτος κύκλος μπορεί και πάλι να ανοίξει. Η ανοιχτή πόρτα της ποίησης κλείνει μπροστά σε όποιον δει κάτι μαγικό πίσω από αυτήν. Στη συνέχεια, αυτός παλεύει να την ανοίξει και, επειδή δε βρίσκει το κλειδί, φτιάχνει αντικλειδιά – ποιήματα, κανένα από τα οποία δε θα ανοίξει την (φαινομενικά πάντα ανοιχτή) πόρτα της Ποίησης. Συνεπώς, ο «κύκλος» αυτός είναι το σύμβολο της αέναης αναζήτησης της ουσίας της Ποίησης, αφού η ποίηση διαρκώς ανανεώνεται, καθώς η ποιητική διαδικασία είναι αέναη. Κανείς από τους επίδοξους ποιητές δε θα μπορέσει να παραβιάσει αυτήν την πόρτα, γιατί τότε η ποίηση δε θα υπάρχει πλέον.

Τελικά, ολόκληρη η αφήγηση αφορά τόσο τον κόσμο της πραγματικότητας όσο και αυτόν της φαντασίας. Εξάλλου, όπως και ο ίδιος ο ποιητής έχει δηλώσει, «Η ποιητική δημιουργία είναι μια πράξη ερωτική και συνάμα μια υπέρτατη δοκιμασία, παλεύοντας στο μεταίχμιο ζωής και θανάτου να φτάσεις στην αλήθεια της τέχνης σου. Η στιγμή αυτής της αλήθειας είναι απατηλή και πρόσκαιρη, όπως η στιγμή κάθε ευτυχίας. Γρήγορα ξαναρχίζεις, πέφτοντας πάλι στην ίδια κατάσταση. Και η μόνη φιλοδοξία σου είναι να μην καταλάβει ποτέ κανείς την αγωνία σου όταν έγραφες το έργο σου, να μην φανεί ποτέ μέσα στο έργο το παραμικρό σημάδι αυτής της αγωνίας. Τα πράγματα που αγγίζουν σε βάθος τη ζωή μας, όπως η Ποίηση, μπορεί να ειπωθούν μονάχα μέσα από τις προσωπικές εμπειρίες μας. Δεν ορίζονται μέσα από θεωρίες και αφηρημένες έννοιες. Νομίζω ότι δεν υπάρχει κανένας ορισμός για την Ποίηση. Ωστόσο, ας μου επιτραπεί να την φαντάζομαι και να την ονειρεύομαι σαν μια πόρτα ανοιχτή».

ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

4. α) Το πρόσωπο που αφηγείται την ποιητική αλληγορία για την Ποίηση δεν είναι ο ποιητής, γιατί αυτός έχει τη δυνατότητα να αποδώσει μόνο την προσωπική του εμπειρία από το χώρο της Ποίησης. Πράγματι, ο ποιητής δεν μπορεί να αφηγηθεί την ιστορία, γιατί γνωρίζει μόνο την προσωπική του προσπάθεια να κατακτήσει τον κόσμο της Ποίησης. Επειδή, λοιπόν, είναι φορέας μιας προσωπικής εμπειρίας, ο λόγος του δεν έχει καθολικό κύρος. Συνεπώς, επιλέγεται ένας παντογνώστης αφηγητής που γνωρίζει τις άπειρες προσπάθειες των ποιητών σε όλο τον κόσμο να κατακτήσουν την ποιητική ουσία. Ο παντογνώστης αφηγητής, έχοντας συνολική εποπτεία του χώρου και του χρόνου, είτε αποδίδει αντικειμενικά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ποιητές είτε λειτουργεί ως προσωπίο του ποιητή ή κάθε ποιητή που έχει προσπαθήσει να συλλάβει το τέλει ποίημα και να νιώσει την απόλυτη ευτυχία του δημιουργού που έχει κατακτήσει την απόλυτη γνώση της ποιητικής ουσίας. Ωστόσο, η τριτοπρόσωπη αφήγηση γίνεται σε ένα σημείο πρωτοπρόσωπη και ο αφηγητής δραματοποιημένος και ομοδιηγητικός, για να ενταχθεί και ο ίδιος στη χορεία των ποιητών που έχουν προσωπική εμπειρία από την προσπάθεια προσέγγισης και κατάκτησης του κόσμου της ποίησης και, έτσι, να ενισχύσει την αλήθεια του βιώματος, το οποίο αποκτά ίσως πιο αντικειμενικό (αλλά και καθολικό) χαρακτήρα, αφού ο ποιητής μας αντιπροσωπεύει όλους τους ποιητές, αλλά και ζωντανία και παραστατικότητα.

β) Ο Γιώργος Παυλόπουλος είναι σημαντικός εκπρόσωπος της Α' Μεταπολεμικής γενιάς. Η ποίησή του χαρακτηρίζεται από μια ήπια και κατασταλαγμένη δραματικότητα, η οποία αντικατοπτρίζεται και στη γραφή του, που είναι διάχυτα μελαγχολική, εκφραστική και λιτή, ευανάγνωστη και διαυγής. Βέβαια, συχνά γίνεται πολυσήμαντη και ενίοτε δυσνόητη, αφού τα θέματα των ποιημάτων του αποκτούν βιωματικό χαρακτήρα και παρουσιάζονται με αφηγηματικό τρόπο και στοχαστική διάθεση. Συχνά χρησιμοποιούνται παραστατικές εικόνες που κινούνται μεταξύ του φανταστικού και του πραγματικού κόσμου.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Και στο ποίημα που δίνεται προς εξέταση ο λόγος του ποιητή είναι απλός και φυσικός. Περιλαμβάνει λέξεις του καθημερινού προφορικού λόγου και χαρακτηρίζεται πεζολογικός. Στο ποίημα εντοπίζονται ελάχιστες δευτερεύουσες προτάσεις, αφού κυριαρχούν οι κύριες προτάσεις. Οι περισσότερες προτάσεις του ποιήματος είτε δε συνδέονται μεταξύ τους είτε συνδέονται παρατακτικά. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε επτά στίχους (στίχοι 7 – 13) υπάρχουν επτά κύριες προτάσεις και αντίστοιχες περιόδους, που χωρίζονται με τελείες και δε συνδέονται με καμιά συνδετική λέξη ή φράση. Έτσι, το ποίημα χαρακτηρίζεται από λόγο κοφτό και λιτό, αίσθηση που επιτείνεται και από τη σχεδόν παντελή έλλειψη εκφραστικών μέσων. Τέλος, στο ποίημα κυριαρχούν ουσιαστικά και ρήματα, ενώ οι λέξεις που δίνουν ιδιότητες στα πράγματα είναι ελάχιστες. Από τα παραπάνω προκύπτει το συμπέρασμα πως έχουμε ένα ποίημα με ιδιαίτερα απλό λόγο, ένα ποίημα που με απλό τρόπο αποτυπώνει την ιστορία που θέλει να αφηγηθεί ο ποιητής χωρίς στολίδια, αλλά με έντονα περιγραφική διάθεση.

5. Αντιπαραβάλλοντας κανείς το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη «Το Ρήμα το Σκοτεινόν» και το ποίημα του Γιώργη Παυλόπουλου «Τα Αντικλείδια» διαπιστώνει σημαντικές ομοιότητες και διαφορές ως προς το περιεχόμενο.

Πιο συγκεκριμένα, τόσο ο Ελύτης στο ποίημά του όσο και ο Παυλόπουλος αναζητούν το μυστικό, το κλειδί που θα τους αποκαλύψει μεγάλα μυστικά της ζωής. Αναλυτικότερα, οι ποιητές στα «Αντικλείδια» προσπαθούν να παραβιάσουν την πόρτα της ποίησης. Με τον ίδιο τρόπο ο Ελύτης προσπαθεί να κατανοήσει τα στοιχεία που συνθέτουν την αλήθεια της ζωής, αλλά βρίσκονται κλειδωμένα και μακριά από την πρόσβαση των απλών ανθρώπων. Στο ποίημα του Ελύτη, βέβαια, δεν αποκαλύπτεται η μέθοδος προσέγγισης της αλήθειας, αφού η μυσταγωγία αποκαλύπτεται σε ένα μέρος της μόνο («Έχει συνέχεια. Δε θα την πω»). Έτσι, ο ποιητής θα κλείσει την πόρτα, μέσα από την οποία είναι δυνατόν να ιδωθεί η αλήθεια, αν και προς στιγμήν φαίνεται ότι αυτή θα

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ανοίξει και στον αναγνώστη. Στα «Αντικλείδια» η πρόσβαση στον κόσμο της ποίησης και της αλήθειας δεν επιτρέπεται (Η πόρτα δεν ανοίγει πια. Δεν άνοιξε ποτέ...), αλλά η προσπάθεια του ποιητή, η οποία συνδέεται με μια κοπιώδη πορεία πνευματικής αναζήτησης δε μένει κρυφή, αλλά παρουσιάζεται σε όλα της τα στάδια μέσα στο ποίημα.

Η εσωτερική διεργασία που γίνεται στις ψυχές των ποιητών παρουσιάζεται και στα δύο ποιήματα με ιδιαίτερη ενάργεια. Ο Ελύτης παρουσιάζει την ακατάπαυστη προσπάθειά του να ξορκίσει τους δαίμονες της ψυχής του («τα θηρία μου τα χωνεμένα»), ώστε να εξαγνίσει την ψυχή του και να μείνει με την καθαρότητα της ελπίδας. Η προσπάθεια εξαγνισμού της ψυχής του ποιητή του δημιουργεί την ανάγκη να δει την αλήθεια που μένει χρόνια τώρα απρόσιτη και βρίσκεται πίσω από πόρτες κλειστές. Με τον ίδιο τρόπο και ο Παυλόπουλος παρουσιάζει την προσπάθεια των ποιητών να ανακαλύψουν και να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης, έχοντας πρώτα καταβάλει κοπιώδη προσπάθεια να βρουν το κλειδί που ανοίγει την πόρτα της. Ο Ελύτης ζητά τη συνδρομή δυνάμεων και εμπειριών του παρελθόντος, για να μπορέσει να γνωρίσει τα μυστικά που κρύβει η ίδια η ζωή. Για να μπορέσει, μάλιστα, να βρει τον τρόπο να κατακτήσει την αλήθεια επιχειρεί να δημιουργήσει τη μυστική και σκοτεινή εκείνη λέξη, που θα λειτουργήσει ως αντικείμενο (όπως ακριβώς συμβαίνει με τα αντικείμενα και στο ποίημα του Παυλόπουλου) για την αποκάλυψη των μυστικών του κόσμου. Το κέρδος του ποιητή μετά από τόσα χρόνια ενασχόλησης με τη γλώσσα είναι η δημιουργία της λέξης εκείνης που δεν ειπώθηκε ακόμη από κανέναν, της λέξης που θα αποτελέσει το αντικείμενο που θα ξεκλειδώσει την επίμονα σφραγισμένη πόρτα. Η λέξη αυτή είναι ένα ρήμα, μια λέξη που θα δηλώνει ενέργεια, για να αποτυπώσει την ενεργητική συμμετοχή του ποιητή στην αποκάλυψη της πραγματικότητας. Με παρόμοιο τρόπο και στο ποίημα του Παυλόπουλου η στάση των ποιητών είναι δυναμική, αφού με αγώνα και κόπο προσπαθούν να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης και να ανοίξουν την πόρτα που με παράλογο τρόπο κλείνει κάθε φορά που προσπαθούν να την

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

περάσουν.

Μέσα από την περιγραφή μιας μυστηριακής ατμόσφαιρας ο Ελύτης περιγράφει τα γράμματα που θα συνθέσουν τη λέξη αυτή ως σύμφωνα αγορασμένα από τις αποθήκες του Άδη, ως γράμματα που θα προσφέρουν στο γνώστη αυτής της μαγικής λέξης τη δυνατότητα να κατανοήσει την αλήθεια και να ολοκληρωθεί. Με λίγα λόγια, ο κάτοχος τούτης της λέξης θα έχει πρόσβαση στην αλήθεια, όπως θα συνέβαινε και με τους ποιητές στα «Αντικλείδια», αν κατάφεραν να ανοίξουν την πόρτα της ποίησης.

Ο ποιητής, καταφέροντας τελικά να δημιουργήσει το κλειδί που θα τον οδηγήσει στη βίωση της πολυπόθητης ευτυχίας, αντικρίζει δυστυχώς ένα πολύ άγριο θέαμα. Ένα βίαιο τοπίο γεμάτο παγίδες και μια ζωή γεμάτη πόνο. Στον κόσμο της πραγματικότητας, ο οποίος κατακτάται (σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τον κόσμο της ποίησης στο ποίημα του Παυλόπουλου) ουρανός και αγάπη δεν υπάρχουν, οι ελπίδες δεν έχουν αντίκρισμα. Η ζωή βρίσκεται πολύ κοντά στο θάνατο και είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. Έτσι, οι άνθρωποι που κατάφεραν να γνωρίσουν την αλήθεια της ζωής θλίβονται και απογοητεύονται όσο και οι ποιητές στο ποίημα του Παυλόπουλου, οι οποίοι δεν κατακτούν τελικά τον κόσμο της ποίησης.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Ελύτη η ζωή πρέπει να στολιστεί με κάθε ομορφιά από τους ανθρώπους. Ωστόσο, η ομορφιά αυτή πρέπει να αναζητηθεί στο παρόν και όχι σε ασαφείς ηδονές και όνειρα του μέλλοντος. Με λίγα λόγια, ο Ελύτης συνειδητοποιεί ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν αντιλαμβάνονται την αλήθεια, γι' αυτό και παρουσιάζει την πραγματική και δυσάρεστη εικόνα της ζωής, την οποία κατανοεί πριν από εμάς ο άνθρωπος που έφτασε κοντά στο θάνατο. Έτσι, σταματά την αφήγησή του εκεί, για να δούμε μόνοι στο τέλος του δρόμου όλη αυτή την αλήθεια που σε κανέναν δεν παρέχεται χωρίς κόπο. Εξάλλου, είναι αλήθεια ότι, όταν ο άνθρωπος δε γνωρίζει την πραγματικότητα, κάνει ένα μεγάλο λάθος, να περάσει τη ζωή του περιμένοντας το ιδανικό μέλλον. Με τον ίδιο τρόπο και στον Παυλόπουλο η προσπάθεια να κατακτηθεί η ποίηση είναι ένας φαύλος κύκλος στον οποίο

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

μπαίνουν οι ποιητές και σηματοδοτεί μια προσπάθεια, στο τέλος της οποίας καταλαβαίνουν οι ποιητές ότι είναι μάταιο να παλεύουν και να πασχίζουν να κατακτήσουν τον κόσμο της ποίησης, αφού αυτός είναι απρόσιτος.

Τελικά, και στα δύο ποιήματα στο τέλος γίνεται αντιληπτή η αλήθεια, όταν ο άνθρωπος βρίσκεται ενώπιον του θανάτου και είναι πλέον αργά. Έτσι, ο αφηγητής στο ποίημα του Ελύτη, όταν βρίσκεται πλέον εκεί, κοιτάζει πίσω και καταλαβαίνει την ουσία της ζωής. Μάλιστα, τότε προσπαθεί να προλάβει τον αναγνώστη, ο οποίος δεν πρέπει να κάνει τα ίδια λάθη, αφού πλέον έχει ακούσει την αλήθεια από τον έμπειρο. Με τον ίδιο τρόπο και ο αφηγητής στον Παυλόπουλο μεταδίδει τη συσσωρευμένη εμπειρία των ποιητών στους ανθρώπους, οι οποίοι, πριν ακόμα πλησιάσουν τον κόσμο της ποίησης, πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτός είναι δύσκολο να κατακτηθεί. Ωστόσο, αξίζει να γίνει προσπάθεια να προσεγγιστεί, αφού έχει να προσφέρει πολλά στοιχεία που τον καθιστούν ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και προκλητικό για όλους αυτούς που, έστω και με μια ματιά, μπορούν να κοιτάξουν στο εσωτερικό του.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ:

---

1. Ο Κωνσταντίνος Καβάφης, ο γενάρχης της μοντέρνας ποίησης, χαρακτηρίζεται από μια ιδιότυπη γραφή, η οποία συντίθεται από συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία διαφοροποίησαν τον Καβάφη από τους συγχρόνους του και τον καταξίωσαν στη συνείδηση των αναγνωστών του.

Πιο συγκεκριμένα, ο ποιητής χρησιμοποιεί έντονα την ειρωνεία στην πρώτη ενότητα του ποιήματος, όπου παρουσιάζεται ο Φερνάζης να θεωρεί *σπουδαίον μέρος* της βιογραφίας του Δαρείου τον τρόπο με τον οποίο ο τελευταίος πήρε τον θρόνο. Βέβαια, σπουδαίο μέρος είναι οι πολιτικές πράξεις και τα πολεμικά κατορθώματα ενός βασιλιά και όχι ο άθλιος τρόπος με τον οποίο αναλαμβάνει την εξουσία. Η ειρωνεία αυτή υπογραμμίζεται με τη «λόγια» κατάληξη του επιθέτου *σπουδαίον*, με τις μεγαλόστομες

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

φράσεις *χρειάζεται φιλοσοφία* και *βαθέως σκέπτεται*, με τον βαρύγδουπο χαρακτηρισμό που δίνεται στο ποίημα (*επικό*), αλλά και με τα μεγαλόστομα ονόματα που αποδίδονται στον βασιλιά (*Διόνυσος και Ευπάτωρ*) και τα οποία είναι αντίθετα με τον χαρακτήρα του Μιθριδάτη, ο οποίος πήρε την εξουσία, σκοτώνοντας τον αδερφό του.

Όσον αφορά το ιστορικό υπόβαθρο των καβαφικών ποιημάτων, αυτό γίνεται εμφανές από το γεγονός ότι τόσο τα πρόσωπα που παρουσιάζονται στο ποίημα όσο και το πλαίσιο μέσα στο οποίο τοποθετούνται τα γεγονότα είναι πραγματικά – ιστορικά: ο τόπος είναι η Αμισός, ελληνική πόλη του Πόντου, που έπεσε στα χέρια των Ρωμαίων το 71 π. Χ, και ο δραματικός χρόνος μάλλον το 74 π. Χ. Επίσης, αναφέρεται ο Δαρείος και ο Μιθριδάτης, οι οποίοι αποτέλεσαν πραγματικά πρόσωπα, ενώ και ο πόλεμος που αναφέρεται ότι ξεσπά αποτελεί πραγματικό γεγονός, που είναι γνωστό στην ιστορία ως «μιθριδατικός πόλεμος».

Η συμβολική χρήση προσώπων είναι, επίσης, βασικό χαρακτηριστικό της καβαφικής ποίησης, γεγονός που γίνεται αισθητό, αν λάβει κανείς υπόψη τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται ο ποιητής Φερνάζης. Αυτός συμβολίζει όλους τους ανθρώπους που κολακεύουν τους ισχυρούς με ιδιοτελείς σκοπούς και, πιο συγκεκριμένα, τους ποιητές που προσπαθούν, κατά τις στιγμές της σύλληψης και της επεξεργασίας της ποιητικής τους ιδέας, να χρησιμοποιήσουν την ποίηση με τέτοιο τρόπο, ώστε να επωφεληθούν οι ίδιοι και να εξασφαλίσουν μια καλύτερη θέση χάρη στην κολακεία που μπορεί να πετύχουν.

Τέλος, ως προς τη χρήση των σημείων στίξης, αξίζει να επισημανθεί η φράση του Διαλησμά, ο οποίος υποστήριξε ότι «ο Καβάφης είναι ο ποιητής των παύσεων και των σιωπών». Πιο συγκεκριμένα, αυτό γίνεται αισθητό στην τρίτη στροφική ενότητα του ποιήματος, όπου η χρήση του θαυμαστικού, των αλλεπάλληλων κομμάτων και της παύλας προδίδουν τη σύγχυση του Φερνάζη, ο οποίος συγκλονίζεται από την απρόοπτη είδηση για την έκρηξη του πολέμου και τη ματαίωση των σχεδίων του. Η αγωνία, η απογοήτευση και η απελπισία του ποιητή προβάλλονται με τον γρήγορο ρυθμό απαγγελίας του ποιήματος, αλλά και τις συνεχείς παύσεις που επιβάλλουν τα σημεία στίξης, τα οποία δίνουν σε όλο τους το μεγαλείο την ταραχή του ποιητή Φερνάζη.

Από τα παραπάνω φαίνεται πόσο δουλεμένα είναι τα ποιήματα του Καβάφη μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια,

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

γεγονός που αναδεικνύει την απαράμιλλη τέχνη του αλεξανδρινού ποιητή.

2. Ο τίτλος του ποιήματος παραπέμπει στο ομότιτλο φανταστικό ποίημα του Φερνάζη. Αυτό το ποίημα παίρνει αυτόν τον τίτλο, επειδή αναφέρεται στον Δαρείο, τον πρόγονο του βασιλιά Μιθριδάτη. Ωστόσο, ο τίτλος του καθαφικού ποιήματος αναφέρεται όχι στο φανταστικό ποίημα του Φερνάζη, αλλά στον βασιλιά Δαρείο. Και τα δύο, λοιπόν, ποιήματα αναφέρονται στον αρχαίο βασιλιά των Περσών, γεγονός που επιβεβαιώνει την άποψη ότι ο Φερνάζης αποτελεί το προσωπείο του Καβάφη.

Με λίγα λόγια, ο Φερνάζης είναι το πρόσωπο που κατασκεύασε ο Καβάφης (προσωπείο ή περσόνα), για να μπορέσει να αποπροσωποποιηθεί και να διατυπώσει τις ιδέες, την κριτική και τον προβληματισμό του γύρω από την τέχνη της ποίησης. Έτσι, ο Καβάφης «αναθέτει» στον Φερνάζη να γράψει ένα ποίημα με τον τίτλο «Ο Δαρείος», το οποίο είναι ένα εγκιβωτισμένο ποίημα και λειτουργεί ως στοιχείο που συντελεί στον συσχετισμό τόσο των δύο ποιητών όσο και των ποιημάτων τους, με σκοπό να εκφράσει τον δικό του προβληματισμό σχετικά με την τέχνη της ποίησης και τα κίνητρα που ωθούν έναν ποιητή στο να γράψει ένα ποίημα με το οποίο, πέρα από τον σκοπό της καλλιέργειας της ποίησης, θα εξυπηρετηθεί και ο σκοπός της προσωπικής ανάδειξης και επιτυχίας του δημιουργού του.

3. Το ποίημα έχει τη μορφή αφήγησης. Ο αρχικός αφηγητής δεν συμμετέχει στην ιστορία και την αφηγείται σε τρίτο γραμματικό πρόσωπο (αντικειμενικός παρατηρητής – ετεροδιηγητικός, μη δραματοποιημένος και εξωδιηγητικός αφηγητής). Αυτός παρακολουθεί όλα τα στάδια της δημιουργίας του ποιήματος και παρουσιάζει τη στάση του Φερνάζη απέναντι στον βασιλιά. Είναι «παντογνώστης», γιατί γνωρίζει τόσο τις εξωτερικές καταστάσεις όσο και τον εσωτερικές σκέψεις του Φερνάζη και διατηρεί ειρωνική στάση απέναντι στον ποιητή. Ο αφηγητής αυτός είναι, βέβαια, προσωπείο, πίσω από το οποίο κρύβεται ο Καβάφης, γεγονός που

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:
Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

φαίνεται από το ότι συνέχεια επιστρατεύεται τη γνωστή καβαφική ειρωνεία.

Όμως, σε πολλά σημεία εντοπίζεται το πρώτο γραμματικό πρόσωπο, που αποδίδεται σε λόγια του ήρωα, τα οποία παρεμβάλλονται στην αφήγηση. Χαρακτηριστικά τέτοια σημεία, όπου ο αφηγητής γίνεται δραματοποιημένος και ομοδιηγητικός είναι οι στίχοι 5, 15 και 17, στους οποίους ο λόγος ανήκει στον ποιητή Φερνάζη, ο οποίος δείχνει δουλοπρεπή στάση την οποία ειρωνεύεται ο Καβάφης, αλλά και το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο της πέμπτης στροφικής ενότητας, το οποίο, επίσης, ανήκει στον ποιητή Φερνάζη, που μιλάει ως μέλος του λαού της Καππαδοκίας.

Σύμφωνα, βέβαια, με άλλους φιλόλογους, πίσω από το πρώτο πρόσωπο δεν κρύβεται ο Φερνάζης, αλλά ένας άλλος υποθετικός αφηγητής. Ακόμα, όμως, και αν ισχύει αυτή η, λιγότερο πιθανή εκδοχή, με το πρώτο πρόσωπο παρουσιάζονται πάλι ζωντανά και παραστατικά οι σκέψεις του Φερνάζη. Μάλιστα, η εναλλαγή των αφηγητών στο ποίημα δίνει ποικιλία αλλά και θεατρικότητα στην αφήγηση, γεγονός που κρατά σε εγρήγορση τον αναγνώστη, ο οποίος προσπαθεί κάθε φορά να μπει στη σκέψη του αφηγούμενου προσώπου και να αποκρυπτογραφήσει τον τρόπο με τον οποίο αυτός αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει την πραγματικότητα και τα κίνητρα που οδηγούν στην ενασχόληση με την ποίηση.

4. Ο Φερνάζης, στο τέλος του ποιήματος, επανεκτιμά τον ρόλο του ποιητή και τον σκοπό της ποίησης. Αλλάζει τις ποιητικές του επιλογές, θεωρώντας πλέον την ποίησή του όχι μέσο κολακείας της εξουσίας, αλλά τέχνη πραγματική, ανεξάρτητη από ωφελιμιστικούς στόχους. Έτσι, ο Φερνάζης γίνεται γνήσιος υπηρέτης της τέχνης του και γράφει ότι ο βασιλιάς είχε υπεροψίαν και μέθην. Με αυτόν τον τρόπο επανέρχεται στον ορθό δρόμο της ποίησης και αλλάζει στάση, καθώς συνειδητοποιεί την αλλαγή των συνθηκών. Εξάλλου, μια και η ήττα και το τέλος του Μιθριδάτη πλησιάζουν, μπορεί πλέον, χωρίς φόβο, να υπηρετήσει την τέχνη του ειλικρινά. Ο Φερνάζης, λοιπόν, γίνεται ειλικρινής και προσαρμόζει την

**ΕΠΙΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

ποιητική του σκέψη, αφού σε κρίσιμες ώρες πολέμου πρέπει να ειπωθεί η αλήθεια για όλους τους φορείς της αλαζονικής εξουσίας.

Κάποιοι μελετητές, ωστόσο, δεν παύουν να κατηγορούν τον Φερνάξη για καιροσκοπισμό ακόμα και στο τέλος του ποιήματος. Όπως σημειώνει και ο Βελουδής: «ο οπορτουνιστής – ποιητής Φερνάξης αποφασίζει να δώσει στο έργο του «γραμμή» καθαρά αντιμιθριδατική, από τη στιγμή που διαβλέπει πως η είσοδος των Ρωμαίων, των μελλοντικών αφεντικών του, στην Αμισό είναι αναπόφευκτη- ο Φερνάξης έχει περάσει, ψυχολογικά και διανοητικά στο στρατόπεδό τους». Ο Μαρωνίτης, ωστόσο, εκφράζει μια άλλη οπτική: «Είναι, λοιπόν, ο Φερνάξης ένας απλός κόλακας της εξουσίας; Ας πούμε καλύτερα πως είναι ένας επαγγελματίας ποιητής και όχι ένας ανιδιοτελής τεχνίτης, παραδομένος μόνο στις επιταγές της Μούσας του. Επιτέλους έπος γράφει ο άνθρωπος· και είναι γνωστά ότι τα έπη από τα ομηρικά ακόμη χρόνια ακούγονται σε βασιλικές αυλές. Ότι ο Φερνάξης δεν είναι ένας απλός κόλακας, το δείχνει και η δυσκολία που τον σταματά: αναρωτιέται για τα αισθήματα του Δαρείου, την ώρα που ο Πέρσης μονάρχης παίρνει την εξουσία στα χέρια του. Η συμφορά (η είδηση περί έναρξης του πολέμου) προκαλεί στην αρχή αποκλειστικά και μόνο τα αντανάκλαστικά του ως ποιητή. Το πρόβλημα είναι, σε τελευταία ανάλυση, θέμα προσαρμογής σε μια αδόκητη και δυσάρεστη πραγματικότητα. Ποιος την πετυχαίνει εύκολα και αμέσως; Τα αντανάκλαστικά, λοιπόν, του Φερνάξη λειτουργούν φυσικά και αυτόματα: η ατομική έγνοια σκεπάζει στην αρχή την ομαδική συμφορά. Κάποτε επιτέλους βγαίνει ο Φερνάξης απ' το ποιητικό κλουβί του, αρχίζει να αντιδρά σαν ένας κοινός πολίτης της Αμισού. Τώρα μπαίνει σε λειτουργία το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, εκφρασμένο με μια γλώσσα ομαδική. Αλλά ο Φερνάξης δεν χάνει ολότελα τον οίστρο του τον ποιητικό μέσα στην πολεμική παραζάλη. Το μυαλό του δουλεύει διπλά: μια με τα αντανάκλαστικά του κοινού ανθρώπου, μια με τα αντανάκλαστικά του ποιητή. Το περίεργο είναι πως τα πρώτα βοηθούν τα δεύτερα και πως η δυσκολία της αρχής καταλήγει σε τοκετό: «υπεροψίαν και μέθην θα

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

είχεν ο Δαρείος». Και κλείνει ο Μαρωνίτης: «Ο Φερνάζης, όμως, είναι απόλυτα ειλικρινής και ρεαλιστικός. Έστω κι αν δεν ταυτίζονται, Καβάφης και Φερνάζης έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό μεταξύ τους: δεν μπορούν να κάνουν ποίηση δίχως να πουν την αλήθεια, όσο πικρή κι αν είναι · αυτή είναι η υπεροψία τους, η πιο αβλαβής μορφή υπεροψίας που ξέρω».

Τελικά, φαίνεται ότι ο Φερνάζης αποτελεί προσωπείο του Καβάφη και αντιμετωπίζεται από τον ίδιο με συμπόνια. Εξάλλου, γνωρίζουμε ότι ο Καβάφης αντιμετωπίζει πάντα με κατανόηση τις αδυναμίες των ανθρώπων και παρουσιάζει τις τραγικές στιγμές κατά τις οποίες, συνειδητοποιώντας την ανεπάρκειά τους, οι άνθρωποι κατανοούν τα λάθη τους και διορθώνουν ή συντριβονται από την τραγικά αλαζονική συμπεριφορά τους.

5. Αντιπαραβάλλοντας κανείς το ποίημα του Κωνσταντίνου Καβάφη «Ο Δαρείος» και το ποίημα του ίδιου ποιητή «Ο Οροφέρνης», διαπιστώνει σημαντικές ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο των δύο.

Πιο συγκεκριμένα, και στα δύο ποιήματα ο ποιητής στέκεται απέναντι από τον Οροφέρνη και τον Φερνάζη, για να κρίνει τη στάση και την πορεία του βίου τους. Όσον αφορά τον πρώτο, ο ποιητής φέρεται να συμφωνεί με την περιθωριοποίηση του από την Ιστορία, η οποία τον θεώρησε ραδιούργο και τον προσπέρασε («κάτι εζήτησε νά ραδιουργήσει, κάτι νά κάμει, κάτι νά σκεδιάσει, κι απέτυχεν οικτρά κ' εξουθενώθη»), ενώ τον Φερνάζη ο ποιητής Καβάφης τον παρουσιάζει ως τραγικό θύμα της μοίρας και της ιστορίας που αποδέχεται την αδυναμία του να καταξιωθεί κοινωνικά και ποιητικά και συμβιβάζεται με την απώλεια του μεγαλείου στο οποίο είχε επενδύσει («Εκεί που το είχε θετικό με τον «Δαρείο» ν' αναδειχθεί, και τους επικριτάς του, τους φθονερούς, τελειωτικά ν' αποστομώσει. Τι αναβολή, τι αναβολή στα σχέδιά του»).

Παράλληλα, και στα δύο ποιήματα η αμφιθυμία του ποιητή Καβάφη στον τρόπο σχολιασμού των πράξεων των κεντρικών προσώπων είναι ξεκάθαρη. Όσον αφορά τα διλήμματα του

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

Φερνάζη στον *Δαρείο*, διαπιστώνει κανείς ότι ο ποιητής προβάλλει την αβεβαιότητά του για τις προθέσεις του ποιητή Φερνάζη («βαθέως σκέπτεται το πράγμα ο ποιητής, Όμως μες σ' όλη του την ταραχή και το κακό, επίμονα κ' η ποιητική ιδέα πάει κι έρχεται —το πιθανότερο είναι, βέβαια, υπεροψίαν και μέθην· υπεροψίαν και μέθην θα είχεν ο Δαρείος, Αλλ' εδώ χρειάζεται φιλοσοφία»), ενώ για τον Οροφέρνη υπάρχει μια συγκεχυμένη εικόνα των συναισθημάτων και των προθέσεών του, όπως αποτυπώνεται το πρόσωπό του πάνω στο νόμισμα («μοιάζει σάν νά χαμογελά τό πρόσωπό του, τό έμορφο, λεπτό του πρόσωπο») ή όπως φαίνεται να μετανιώνει προς στιγμήν για την άθλια συμπεριφορά του και να αλλάζει στάση απέναντι στα πράγματα, λίγο πριν επανέλθει στην ύπουλη συμπεριφορά του ξανά («Για λίγο βγήκε απ' την λαγνεία κι απ' την μέθη, κι ανίκανα, και μισοζαλισμένος, κάτι εζήτησε να ραδιουργήσει, κάτι να κάμει, κάτι να σκεδιάσει, κι απέτυχεν οικτρά κ' εξουθενώθη»).

Επίσης, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί και το γεγονός ότι στο τέλος των δύο ποιημάτων η Τέχνη διαχωρίζεται από την Ιστορία, την οποία αντιστρατεύεται. Πιο συγκεκριμένα, η ζωή του Οροφέρνη, η οποία χαρακτηριζόταν από ραδιουργίες και απληστία αντιπαρατίθεται με τη μορφή του νεαρού, η οποία έμεινε στην Ιστορία ως μορφή που αφήνει «μνήμη αισθητική» της «ποιητικής ομορφιάς του». Έτσι, ο Καβάφης αποκαθιστά τρόπον τινά τον Οροφέρνη, κάτι που κανένα ιστορικό βιβλίο δεν μπορεί να πετύχει. Ο Οροφέρνης χαμογελά ειρωνικά και αινιγματικά, για να δείξει πως η Τέχνη και όχι η Ιστορία θα πει τον τελευταίο λόγο. Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και με τον Φερνάζη, που, στην τελευταία στροφή του Δαρείου, αποκαθίσταται από τον Καβάφη («επίμονα η ποιητική ιδέα πάει κ' έρχεται», το πιθανότερο είναι, βέβαια, υπεροψίαν και μέθην θα είχεν ο Δαρείος»), αφού στο τέλος αποφασίζει να γράψει την ιστορική αλήθεια και να αποκαταστήσει το κύρος της τέχνης της ποίησης, την οποία ο πόλεμος αδυνατεί έτσι να καταργήσει. Με τον ίδιο τρόπο, και στον *Οροφέρνη* έρχεται η Τέχνη να διασώσει το αισθητικό κάλλος του ήρωα («Αυτός που εις το τετράδραχμον επάνω μια χάρι αφήκε απ' τα ωραία του νειάτα,

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΣΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΤΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ**

Φιλολογική επιμέλεια θεμάτων και απαντήσεων:

Παπαγεωργίου Γιώργος, φιλόλογος

απ' την ποιητική εμορφιά του ένα φως, μια μνήμη αισθητική αγοριού της Ιωνίας, αυτός είν' ο Οροφέρνης Αριαράθου»).

Τέλος, και στα δύο ποιήματα έχουμε διαπλοκή του ελληνικού με το ανατολίτικο στοιχείο, αφού τόσο ο Οροφέρνης όσο και ο Φερνάζης σχετίζονται και με τα δύο. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τον Φερνάζη, αυτός φαίνεται ότι γράφει ελληνικά ποιήματα, αφού εκείνη την εποχή η ελληνική ήταν η γλώσσα με τη μεγαλύτερη ακτινοβολία στην Ανατολή. Ο Οροφέρνης, από την άλλη πλευρά, παρουσιάζεται να έχει ανατολίτικους τρόπους και νοοτροπία, αλλά να μιλάει ελληνικά και να ντύνεται σύμφωνα με τα ελληνικά έθιμα, γεγονός που αποδεικνύει την ελληνική του παιδεία, η οποία αποτελούσε δείγμα καλλιέργειας εκείνη την εποχή («Μες στην καρδιά του, πάντοτε Ασιανός, αλλά στους τρόπους του και στην λαλιά του Έλλην, με περουζέδες στολισμένος, ελληνοντυμένος»).

Από τα παραπάνω στοιχεία αποκαλύπτεται τελικά ότι υπάρχουν αρκετά κοινά σημεία ανάμεσα στα δύο ποιήματα, γεγονός που αποδεικνύει το ενδιαφέρον του ποιητή Καβάφη για την ιστορία και τις προεκτάσεις που μπορεί να λάβει η σχέση του ανθρώπου με τα πραγματικά γεγονότα της ζωής και τον τρόπο με τον οποίο η τέχνη της ποίησης μπορεί να τα αποτυπώσει.